

HABILITATION THESIS REVIEWER'S REPORT

Masaryk University

Faculty

Procedure field

Applicant

Applicant's home unit,

institution

Habilitation thesis

Faculty of Social Studies

Social Policy and Social Work

Mgr. et Mgr. Radka Janebová, Ph.D.

Institute of Social Work, Philosophical Faculty,

University Hradec Králové

Decision Making Construction in Social Work from the Standpoint of the Dilemma whether to Intervene or not to Intervene (original title: Konstrukce rozhodování v sociální práci z hlediska dilematu, zda zasáhnout či nezasáhnout)

Reviewer

Reviewer's home unit,

institution

doc. Mgr. TONIKA BOŠA, Ph.D.
OZ EsFem, PtešOV

[Review text]

Aktuálnosť témy

Predložená habilitačná práca s názvom *Decision Making Construction in Social Work from the Standpoint of the Dilemma whether to Intervene or not to Intervene*. spracúva problém pomenovaný v názve v kontexte kritickej sociálnej práce na pozadí konceptu „Kentaúriho štátu“ podľa Wacquanta. Reaguje na aktuálny socio-ekonomický a politický kontext neoliberalnej spoločnosti vo vzťahu k sociálnej práci. Kládne si pritom viacero otázok vo vzťahu k povahe a odôvodnenosti sociálnej práce samotnej a možnosti/nutnosti využívania kontroly ako nástroja intervencií. Na základe teoretickej analýzy podporenej vlastným bádáním i skúsenosťami z praxe sociálnej práce a sociálnych služieb ponúka inšpiratívne odpovede.

Tematický záber práce je výsostne aktuálny, jeho spracovanie inovatívne – v istých kontextoch môže byť vnímané až kontroverzne. Aj toto riziko zohľadňuje a autorka v dôslednom spracovaní témy, pričom sa pri svojich tvrdeniach opiera o argumentáciu nie len s oporou u iných autoriek a autorov, ale odvádza ju aj z dôsledného zisťovania reálií praxe v prostredí ČR. Venuje pozornosť kontextu sociálnej politiky, legislatívnych zmien, mediálnemu diskurzu, sociologickým i širším socio-ekonomickým, právnym a politickým aspektom analyzovaných javov.

Naplnenie cieľov

Cieľom práce, ktorý autorka formuluje v abstrakte práce i v jej úvode je „*Reflektovať, ako neoliberálne smerovanie sociálneho štátu ovplyvňuje fungovanie sociálnej práce v jej kontrolnej úlohe, a navrhnúť, ako v tomto kontexte vykonávať kontrolu, aby pôsobenie sociálnych pracovníkov nebolo opresívne*“. Autorka tento cieľ napĺňa v 19 kapitolách, ktorých obsah aj jeho zdôvodnenie zodpovedá formulácii cieľa i štruktúre prezentovanej v úvode práce. Pre naplnenie cieľa zvolila kombináciu metód – teoretickú analýzu dokumentov a následnú syntézu zistení s logikou smerujúcou k návrhu konkrétnej aplikácie v praxi sociálnej práce. Konštatujem, že autorke sa podarilo cieľ naplniť.

Formálna stránka práce a jazyk

Z hľadiska formálnej úpravy textu autorka rešpektuje očakávania na vedecké spracovanie textu – tak v rovine argumentácie, ako aj práce so zdrojmi a metodickosti spracovania.

Istým neštandardným prvkom pre spracovanie kvalifikačných prác je rozsahová nevyváženosť jednotlivých kapitol, ktorá však v prípade predloženej habilitácie nie je prekážkou jej kvality (viac sa tomuto aspektu spracovania venujem v časti posudzujúcej obsah práce).

Jazyk práce je v mnohých prípadoch esejistický, s využívaním irónie. „*Další Hlava XXII je naplněna a z individuální viny nelze uniknout*“ (s. 102), *V osídlech neoliberálního státu to ale nebude mít jednoduché...* (s. 103), *...neposlušné sociální pracovnice si přece platit nebudou. Kdo by si dobrovolně hrál na prsou hada?*“ (s. 117), *„U těch, kteří vstoupili do „smlouvy s ďáblem“ dobrovolně...* (s. 120), *„Část sociálních pracovníků už se nechala jako žába uvařit zcela a přešla na „temnou stranu“...* (s. 218), *„Tyto náznaky reflexe se jeví jako určitá naděje pro budoucí sociální práci, byť není radno chválit dne před večerem“* (s. 220). Každá kapitola je otváraná citátom, ktorý predznamenáva obsah kapitoly, aj smer uvažovania autorky, ktorý je v kapitole prezentovaný. Tieto esejistické prvky sú skôr súčasťou monografií, než kvalifikačných prác. Napriek tomu text nenarúšajú, naopak zdôrazňujú pozicionalitu autorky a jej osobnú angažovanosť, ktorá sa najvýznamnejšie prezentuje v závere práce, formulovanom viac ako osobná výpoveď, než akademická sumarizácia zistení a ich diskusia. Hoci takáto voľba môže niekedy vyvolávať pochybnosti o „vedeckosti“ jazyka spracovania i celkového vyznenia práce, osobne túto voľbu oceňujem – v kontexte zvolených teoretických východísk.

V texte (v súlade s teoretickou pozíciou) používa autorka rodovo citlivý jazyk (gendrovo korektný). Ako uvádza v poznámke pod čiarou č. 1, súčasné uvádzanie mužského a ženského rodu podľa autorky spôsobuje nečitateľnosť textu. Preto zvolila stratégiu striedania rodu, ktoré charakterizuje ako „nepravdivé, aby nedochádzalo k skresľovaniu textu“. K striedaniu textu pristupuje nahodile... „*aby byly zhruba stejně zastoupeny v textu jak kvantitativně, tak z hlediska kvality práce*“. Rodovú korektnosť však nie je možné redukovat' na prechýľovanie. Zviditeľňovanie rodu v jazyku je primárnym zámerom rodovo citlivého jazyka a má vychádzať z rodovej reflexie. Cieľom je prostredníctvom jazyka (gramatických tvarov, ale aj ustálených slovných spojení, fráz, metafor a ďalších jazykových nástrojov) poukazovať na rodovú nerovnosť a podporovať rodovú rovnosť. Preto „náhodnosť“ ako stratégiu práce s jazykom nevnímam v tejto súvislosti ako vhodnú. Sama autorka v texte však s rodom nepracuje celkom náhodne, ale na niektorých miestach (aj keď nie systematicky) pracuje aj s rodovou nerovnosťou – tak v štruktúrálnej, ako aj symbolickej rovine rodu. Odporúčala by som (zvlášť v kontexte zvolenej kritickej teórie) dôslednejšiu reflexiu práce s jazykom.

Obsah a vedecká úroveň textu

Práca predstavuje relatívne rozsiahly text štruktúrovaný do jednotlivých kapitol sledujúcich logiku definovanú v úvode práce. Jednotlivé kapitoly nie sú rozsahom celkom vyvážené. Prvú časť práce, ktorá je zároveň prvou kapitolou, venovala autorka vysvetleniu teoretických východísk a definovaniu vlastného prístupu k sociálnej práci a sociálnej kontrole. V druhej časti práce, reprezentovanej deviatimi kapitolami (vrátane dvoch intermezzí) a záverom, autorka venovala väčší rozsah kapitolám 4 a 9 (s ohľadom na definovanie vplyvu neoliberalizmu na sociálnu prácu. Tretiu časť, reprezentovaná rozsiahlejšou kapitolou 11 autorka venovala kritickej sociálnej práci. Štvrtá časť, vystavaná na troch kapitolách a sumarizačnom závere prezentuje autorkin prístup k problému kontroly v kontexte kritickej sociálnej práce. Piata časť práce ponúka konkrétne návrhy a ich argumentáciu vo vzťahu ku kontrole v kontexte kritickej sociálnej práce. Kapitulu tvoria štyri kapitoly a stručný záver formulovaný ako osobná výpoveď a reflexia vlastnej skúsenosti. Napriek tomu, že jednotlivé časti, ani kapitoly nie sú rozsahom vyvážené, autorka v ich spracovaní zohľadnila tak zámer práce sformulovaný v cieľoch, ako aj aktuálny stav poznania a vedeckej diskusie v jednotlivých dimenziách analyzovaných tém. Rozsahová nevyváženosť tak nie je nedostatkom práce, ale naopak, reflektuje požiadavky zvolenej metodológie.

Pokiaľ ide o obsahové spracovanie kapitol, považujem ho za dostatočné a argumentačne dôsledné. Mám len jednu poznámku – v kapitole 1.3 autorka hovorí o integrácii troch prístupov. Z môjho pohľadu ide skôr o selektívny prístup, než integrovaný,

s výrazným príklonom k post-teóriam (čo autorka aj sama deklaruje). Integrácia by predstavovala výraznejší posun a tendenciu k revízii s orientáciou na nový výklad.

Prínos práce

Hlavným prínosom práce je jej aktuálnosť a predovšetkým otváranie diskusie na témy, ktoré môžu byť v prostredí českej a slovenskej sociálnej práce vnímané ako kontroverzné. Zároveň oceňujem, že otváranie diskusie nie je realizované spôsobom, ktorý by bol primárne zameraný na to, ako „zaujať“, či „provokovať“, ale vychádza z dôsledného skúmania vlastnej skúsenosti a autentického kritického prístupu k vlastnej praxi.

Ako najprínosnejšie v práci vnímam nie len uvádzanie konkrétnych príkladov z reality sociálnej práce v ČR, ktorými dokumentuje svoje teoretické úvahy a koncepty iných autorov a autoriek a ich konfrontáciu so situáciou v zahraničí, ale aj praktické návrhy prezentované v záverečnej (piatej) časti práce.

Verím, spolu s autorkou, že práca môže byť užitočná nie len jej samej, ale aj ďalším sociálnym pracovníčkam a pracovníkom. Aj z tohto dôvodu by som privítala, keby text habilitácie bol publikovaný.

Reviewer's questions for the habilitation thesis defence (number of questions up to the reviewer)

1. V kapitole 11.6 – uveďte príklady konkrétnej aplikácie metód v prostredí ČR – aspoň pre Empowerment metódy – či už z reálnej praxe s klientkami a klientmi, alebo návrh metódy (zvlášť by ma zaujímali možnosti práce s cieľovou skupinou žien z vylúčených rómskych komunit)
2. V kapitole 13 sa venujete otázke etických kódexov – máte nejaké návrhy na úpravu, či doplnenie etického kódexu sociálnej práce v prostredí ČR vo vzťahu k odporúčaniam práce s kontrolou?
3. V kapitole 19.1 na s. 355 uvádzate, že vaše študentky a študenti pri posudzovaní rizika slovným hodnotením zvykli riziko nadhodnocovať. Máte pre tento jav nejaké vysvetlenie v kontexte témy vašej práce?
4. Ako inak, než náhodne by ste pracovali vo svojom texte s reflexiou rodu v jazyku tak, aby to zohľadňovalo kritické východiská?

Conclusion

The habilitation thesis entitled "**Decision Making Construction in Social Work from the Standpoint of the Dilemma whether to Intervene or not to Intervene**" (original title: "Konstrukce rozhodování v sociální práci z hlediska dilematu, zda zasáhnout či nezasáhnout") by Radka Janebová **fulfils** requirements expected of a habilitation thesis in the field of Social Policy and Social Work.

Date: 25. 1. 2019

Signature: